

**vlaams
vredesinstituut**

Advies van het Vlaams Vredesinstituut bij het jaarverslag wapenhandel 2022 van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement

Toelichting en gedachtewisseling

**Commissie Buitenlands Beleid, Europese aangelegenheden,
Internationale samenwerking en Toerisme – 24 oktober 2023**

Vlaamse buitenlandse wapenhandel 2022

Kerncijfers en algemene tendensen

VLAAMSE BUITENLANDSE WAPENHANDEL IN 2022

De handel in militair materieel vanuit, naar en door Vlaanderen

Diederik Cops

Elk jaar publiceert de Vlaamse regering gegevens over de vergunde en geweigerde in-, uit- en doorvoer en overbrenging van militaire goederen naar, vanuit en doorheen het Vlaamse Gewest. Het Vlaams Vredesinstituut trekt uit de gegevens over 2022 de volgende conclusies:

- De totale Vlaamse uitvoer en overbrenging van militaire goederen en technologieën via individuele vergunningen bedroeg 412 miljoen euro. Dit is de hoogste waarde sinds de invoering van het Wapenhandeldecreet in 2012 en meer dan een verdubbeling vergeleken met de voorgaande jaren. 97% van deze vergunde export is in eerste instantie bestemd voor andere Europese landen en de Verenigde Staten.
- Op de cijfers van 2022 van de buitenlandse wapenhandel vanuit het Vlaamse Gewest is de impact van de Russische inval in Oekraïne nog erg beperkt. In de toekomst zullen de vele, nieuwe nationale en Europese initiatieven en budgetten voor de versterking van de defensie-industrie in Europa naar alle waarschijnlijkheid resulteren in een groei van de buitenlandse wapenhandel vanuit het Vlaamse Gewest.
- Het grootste gedeelte van de vergunde uitvoer betrof in 2022 een combinatie van goederen en technologieën voor de ontwikkeling en productie van het A400M militair transportvliegtuig bestemd voor de Britse defensie-industrie, ter waarde van 190 miljoen euro. Een andere belangrijke vergunning betrof de overdracht van technologie voor het F-35-programma ter waarde van 102 miljoen euro. 83% van de vergunde Vlaamse wapenexport in 2022 betrof Vlaamse onderdelen en technologie voor militaire vliegtuigen.
- Naast individuele vergunningen gebruikten Vlaamse bedrijven globale en algemene vergunningen om militaire goederen en technologieën over te brengen. Deze overbrengingen hadden een effectieve waarde van 25,1 miljoen euro en waren vooral bestemd voor diverse Europese strijdmachten. De levering van vuurwapenvulpijzen voor de Franse strijdmacht was met een waarde van 9,2 miljoen euro de meest waardevolle transactie.
- De waarde van de vergunde invoer en overbrenging van vuurwapens is tussen 2013 en 2022 bijna verdrievoudigd: van 5,5 miljoen euro in 2013 naar 14,9 miljoen euro in 2022. Het afgelopen jaar lag de waarde van de vergunde invoer en overbrenging van vuurwapens en munitie naar Vlaanderen echter enigszins lager dan in 2021.
- In 2022 werd één uitvoervergunning - voor onderdelen voor pantservoertuigen voor de strijdmacht van Bahrein - door de Vlaamse overheid geweigerd.

WAPENEXPORT & DUE DILIGENCE

Gepaste zorgvuldigheid, eindgebruik en de defensiesector

Diederik Cops & Lauren Kenis

SAMENVATTING

Bedrijven worden, ook in de context van de defensie-industrie, in toenemende mate verantwoordelijk gehouden voor de wijze waarop zij potentiële negatieve effecten van hun activiteiten op de samenleving identificeren, voorkomen, verzachten en aanpakken. Via het uitvoeren van een beleid van gepaste zorgvuldigheid ('due diligence') kunnen ze tegemoetkomen aan deze verwachtingen en eventuele burger- en strafrechtelijke aansprakelijkheid voor die negatieve effecten voorkomen.

Deze analyse bevat een samenvatting van het onderzoeksrapport *Due diligence in the defence sector. Arms exports, end use and corporate responsibility* dat onderzoekers prof. dr. Cedric Rynjaert en dr. Machiko Kanetake (Universiteit van Utrecht) uitvoerden in opdracht van het Vlaams Vredesinstituut. Verder worden de krachtlijnen van het voorstel van EU-richtlijn en van het voorliggende Belgische wetsvoorstel, die beiden een zorgplicht voor bedrijven zouden installeren, besproken in relatie tot de belangrijkste conclusies en bevindingen uit dit rapport.

Het **blijft** in het belang van defensiebedrijven om - zelfs zonder een expliciete wettelijke verplichting - een gepast zorgvuldigheidsbeleid te implementeren, zo blijkt uit het onderzoek. Tegelijkertijd identificeert het onderzoek enkele uitdagingen voor een vlotte implementatie, die te maken hebben met de eigenheid van de defensie-industrie: (1) de nood aan sector-specifieke richtlijnen voor de defensie-industrie, (2) het belang hierbij van meer aandacht voor internationaal humanitair recht, (3) de nood aan goede samenwerking en informatie-uitwisseling met de relevante overheidsdiensten en (4) aandacht voor de expansie van de dualuse-sector, en de groeiende relevantie van civiele goederen en technologieën voor militaire toepassingen.

EUROPEAN DEFENCE COOPERATION:

Relevance and challenges for national arms export control policies.

Diederik Cops and Sophie Timmermans

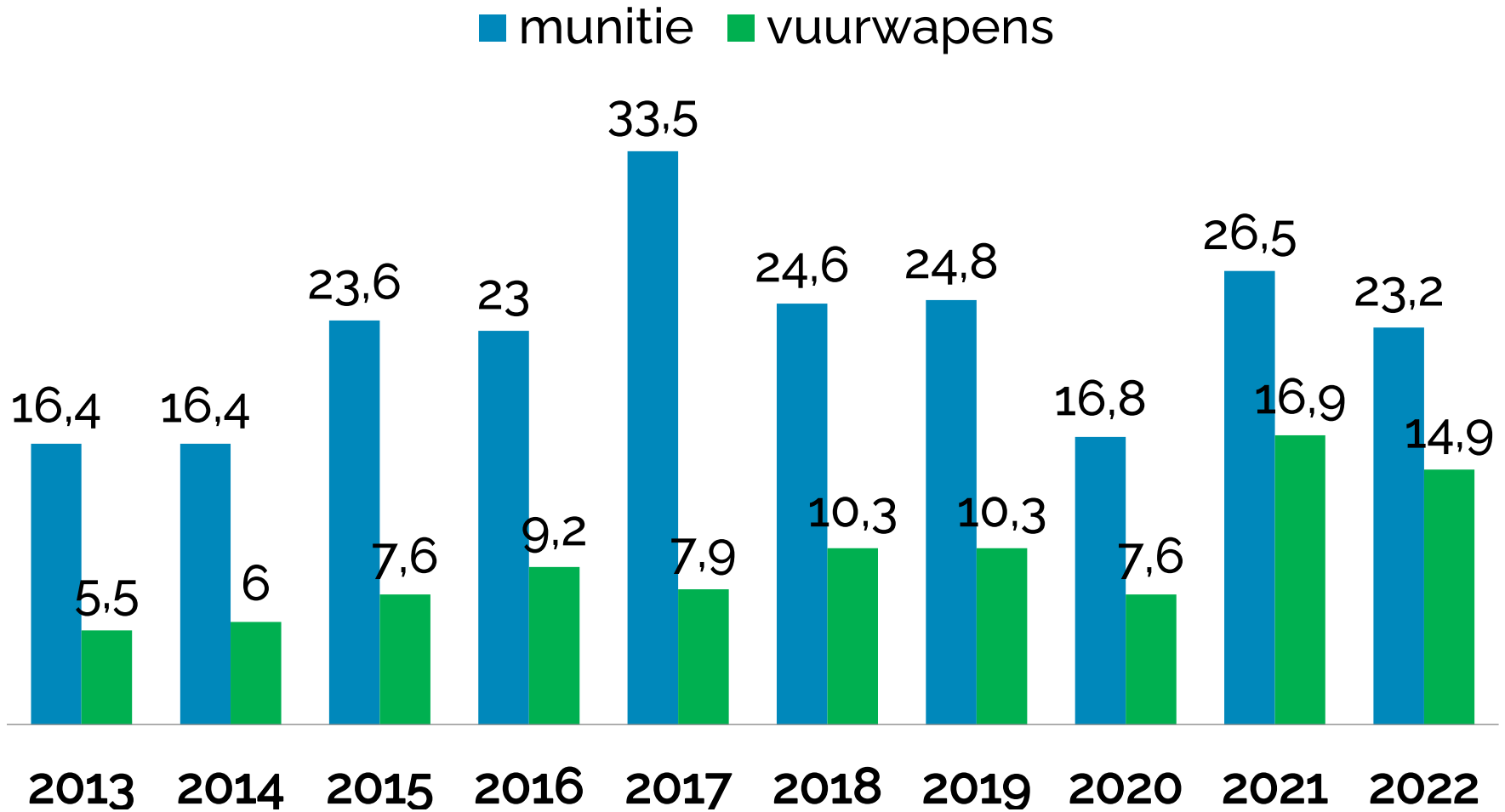
EXECUTIVE SUMMARY

Defence and security are traditionally considered to be exclusive national competences. But more recently, the EU and its Member States have increased European defence cooperation. The initiatives set up to strengthen EU defence cooperation and the EU defence industry - more specifically the European Defence Fund and the European Peace Facility - will have profound effects on existing (national) practices and policies in the sphere of arms export control.

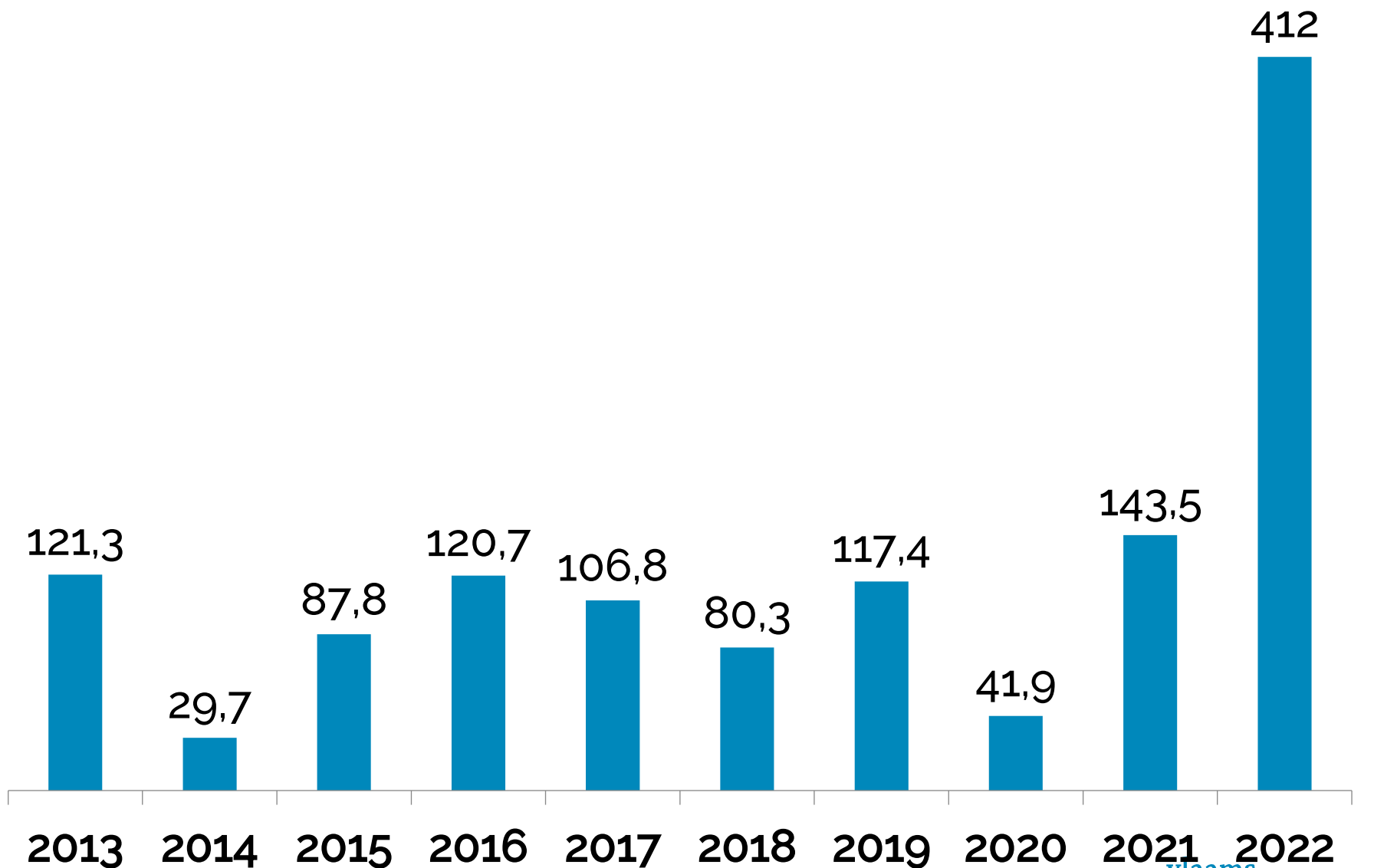
Increased European defence cooperation creates both real challenges to and possible opportunities in applying the so-called humanitarian norms, enshrined in the EU Common Position on Arms Exports, on decisions to export military equipment. More specifically, increased cooperation risks resulting in a strong push for convergence at the level of the lowest common denominator and the transfer of the effective decision-making powers pertaining to arms exports to a small group of EU Member States. The current review process of the Common Position however also creates an opportunity for Member States, especially those with more restrictive policies, to actively strive for the development of principles that ensure the involvement of all governments in collaborative programmes and the strengthening of the language of the Common Position to guarantee adherence to the humanitarian norms set out in it.

Enhanced EU defence cooperation may also result in reduced transparency in arms export policies and fewer opportunities for parliamentary and democratic oversight due to the increased division of competences across the national and the EU levels and the strong focus on intergovernmental processes. Whereas national and European parliamentarians need to become more actively involved in this matter, increased interparliamentary cooperation and scrutiny would be both necessary and beneficial for sharing information and building expertise. Strengthening the role and involvement of the national parliamentary bodies and the European Parliament would reflect a core value of the EU and contribute to sustaining the legitimacy of the programmes currently being implemented.

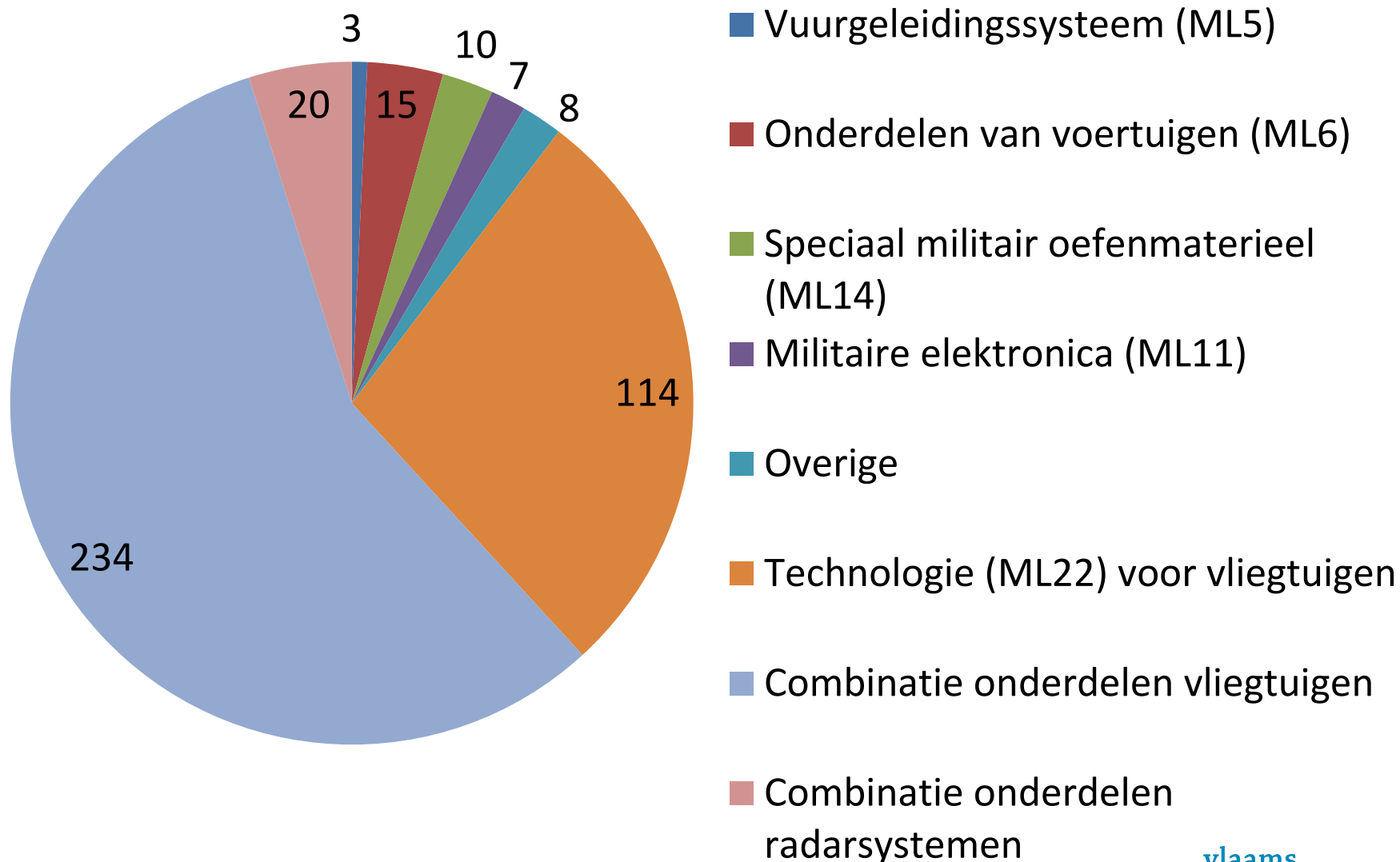
Vergunde invoer en overbrenging van vuurwapens en munitie naar Vlaams Gewest, 2013-2022, in miljoen euro

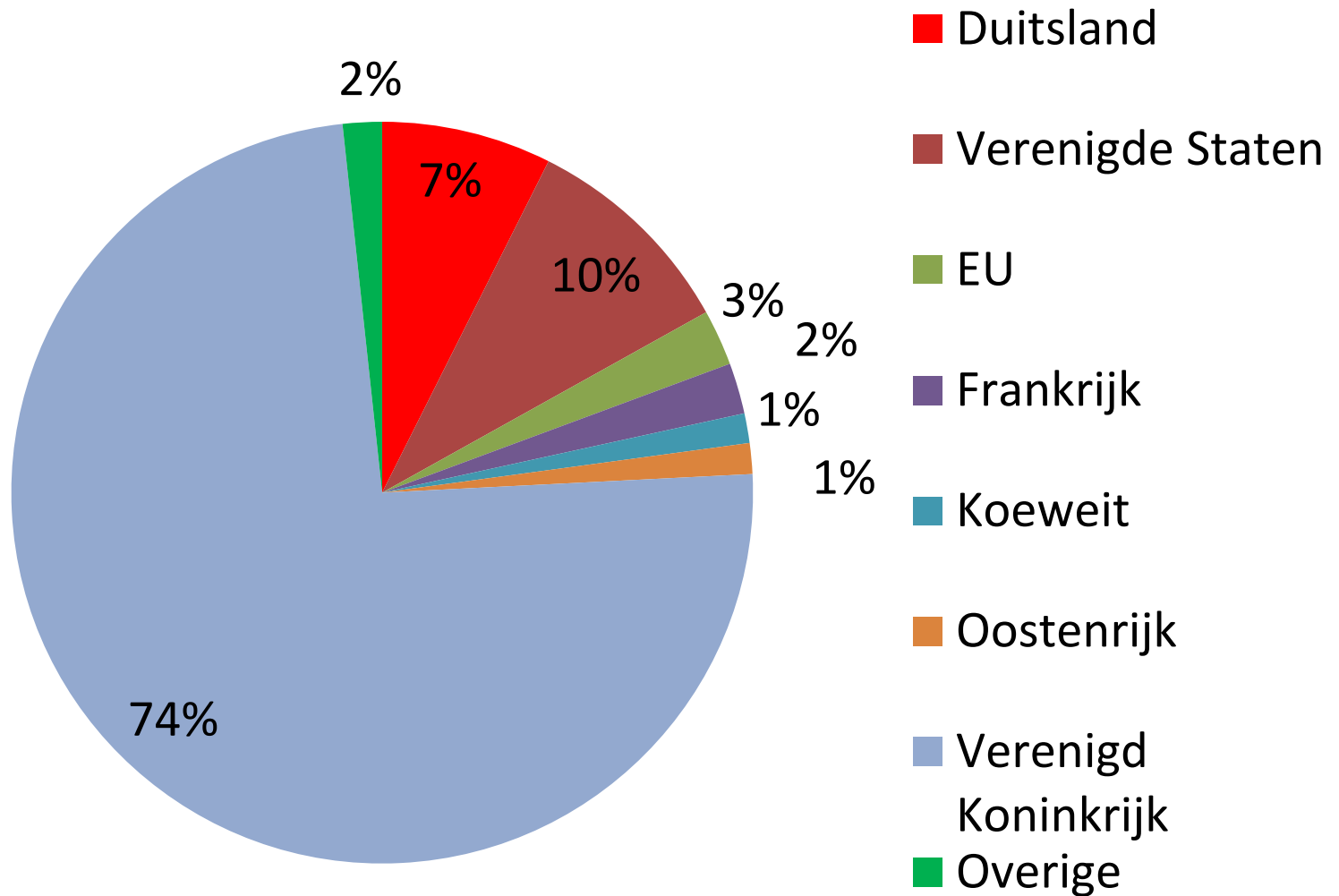
Vergunde uitvoer en overbrenging vanuit Vlaams Gewest, 2013-2022, in miljoen euro

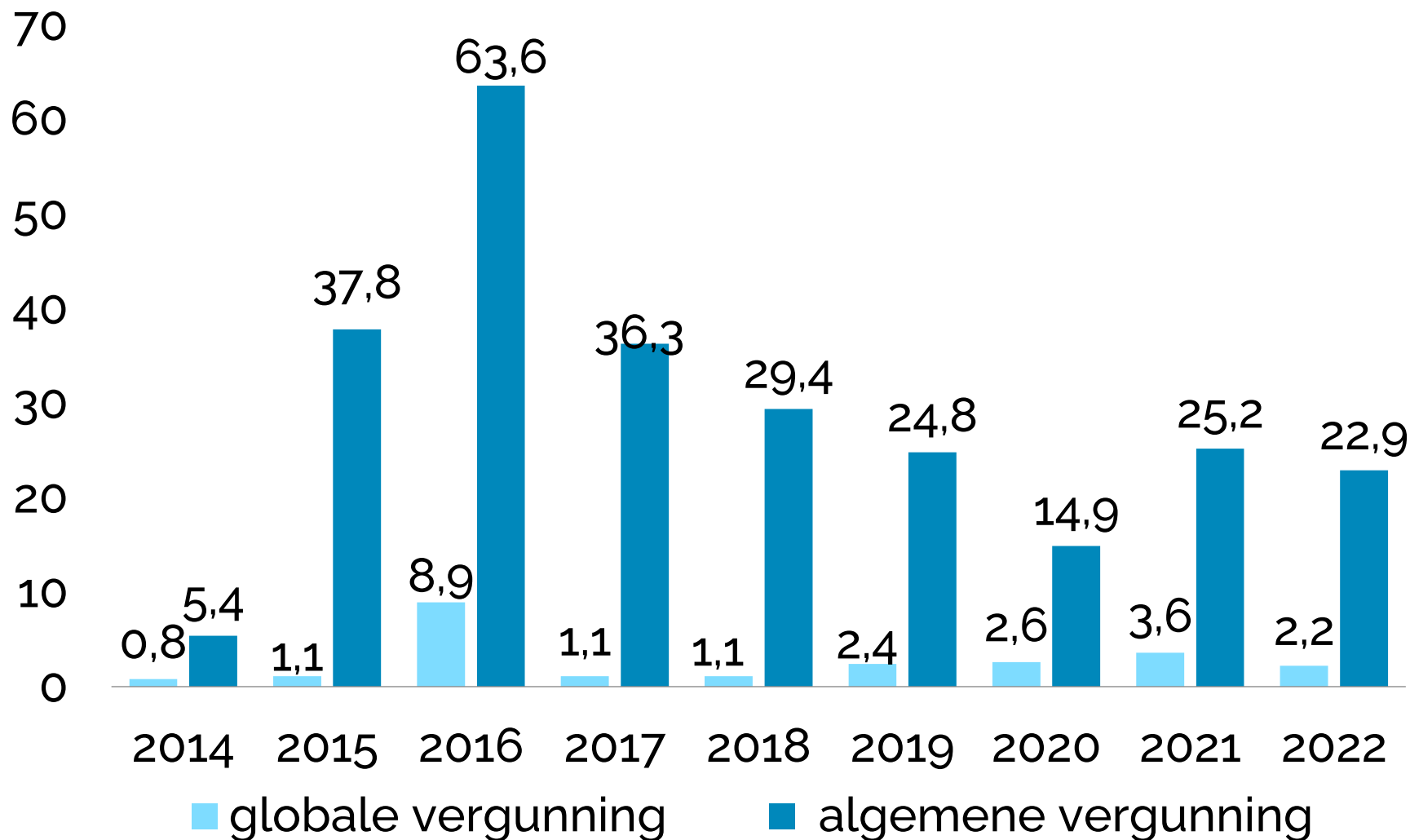
Aard van de Vlaamse wapenuitvoer in 2022, in miljoen euro

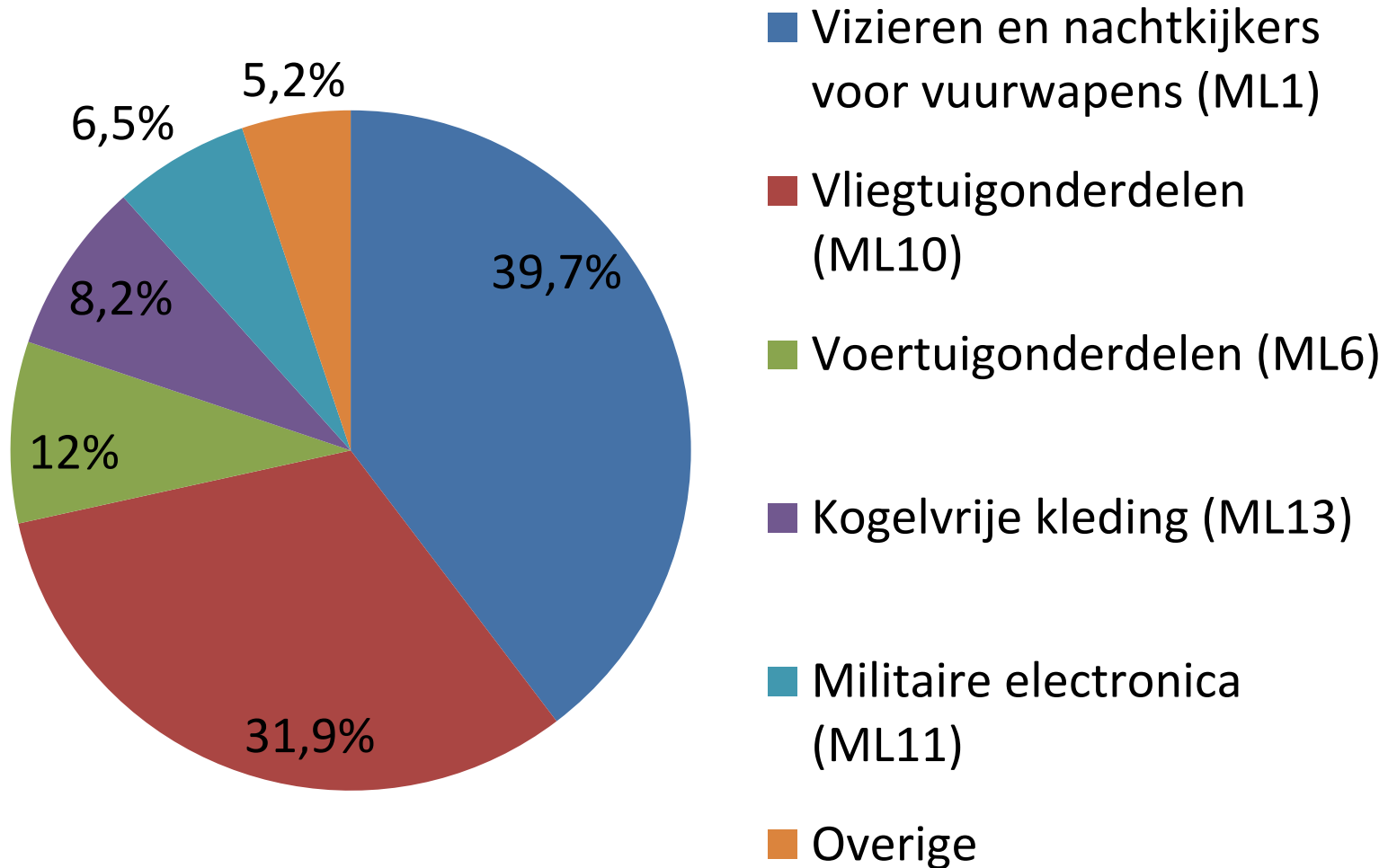
Belangrijkste bestemmingslanden vergunde Vlaamse wapenuitvoer 2022, in %

Effectieve overbrenging vanuit Vlaams Gewest via globale en algemene vergunningen, 2014-2022, in miljoen euro

Aard effectieve overbrenging vanuit Vlaams Gewest via globale/algemene vergunningen, in %

Waar staan we vandaag?

- Grote versnelling in defensie-uitgaven en initiatieven voor verdere Europese en internationale defensiesamenwerking
- Gericht op versterken defensiesamenwerking en defensie-industrie in een open ecosysteem
 - NAVO: NIF & DIANA
 - EU: EDF, EPF, EDIRPA, ASAP
 - België: STAR-plan
 - Vlaanderen
- Sterke focus op economische opportuniteiten en veiligheidsoverwegingen

Exportcontrole op een kantelpunt

- Druk naar meer Europese convergentie richting kleinste gemeenschappelijke deler en verschuiving beslissingsmacht naar kleine groep grote lidstaten
 - Huidig review proces Gemeenschappelijk Standpunt biedt ook kansen voor nationale overheden
 - Grotere rol EU-instellingen: versterking controlepraktijken mogelijk
- Versnippering mogelijkheden tot parlementair overzicht en controle
- Tendens richting verantwoordelijkheid bij bedrijven inzake toepassing gepaste zorgvuldigheid ('due diligence')

Advies Vlaams Vredesinstituut bij het jaarverslag Vlaamse buitenlandse wapenhandel 2022

Nils Duquet
Directeur Vlaams Vredesinstituut

Advies aan de Vlaamse Regering (1)

▶ Toepassingsgebied Wapenhandeldecreet:

- Vlaamse interpretatie van 'onderdelen specifiek aangepast of ontwikkeld voor militair gebruik'

▶ Vanuit visie van vredesgericht buitenlands beleid in de internationale arena bijkomende inspanningen te leveren :

- Vlaams beleid Europees trachten te verankeren (bv. via COARM)
- Wegen op evaluatie van Gemeenschappelijk Standpunt (in overleg met federale niveau)
- Inspelen op nieuwe Europese initiatieven mbt post-exportcontrole en informatie-uitwisseling

Advies aan de Vlaamse Regering (2)

- ▶ **Binnen de Belgische overlegstructuren actief inzetten op:**
 - Respect voor de basisprincipes van het Vlaams wapenexportbeleid
 - Vergroten betrokkenheid bij beslissingen mbt Europese Vredesfaciliteit en Europees Defensiefonds

- ▶ **Investeren in blijvende performantie dCSG**

Advies aan de Vlaamse Regering (3)

- ▶ **Sectorspecifieke richtlijnen inzake gepaste zorgvuldigheid**
 - in samenwerking met de federale overheid
 - met aandacht voor bedrijven die voor civiel gebruik bedoelde goederen en technologieën produceren, die ook een militaire toepassing hebben
- ▶ **Informatie-uitwisseling en transparantie met bedrijven**
- ▶ **Duidelijk kader voor Vlaamse onderzoekscentra en universiteiten**
 - Specifieke rol en verantwoordelijkheid om mogelijk misbruik van wetenschappelijke kennis te voorkomen

Advies aan het Vlaams Parlement

▶ Bijkomende controle te voorzien op;

- Verwachte impact van recente evoluties mbt defensie- samenwerking op andere Vlaamse beleidsdomeinen
- Verdere formalisering van samenwerking tussen Vlaanderen en het federale niveau
- Het gevoerde wapenexportbeleid:
 - Grotere afstemming met Vlaamse Europarlementsleden
 - Belgisch voorzitterschap van de Europese Raad

vlaams vredesinstituut

Het Vlaams Vredesinstituut is een onafhankelijk instituut
voor vredesonderzoek bij het Vlaams Parlement.